

Çay Üretiminde Değişimler ve Modern Yaklaşımlar

Kezban Yazıcı, Mustafa Akbulut, Burcu Göksu, Nalan Bakoğlu

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Ziraat ve Doğa Bilimleri Fakültesi, Pazar, Rize.

e-posta: keziban.yazici@erdogan.edu.tr

Özet

Çay, (*Camellia sinensis* L.) O. Kuntze bitkisinin taze sürgünlerinin değişik yöntemlerle işlenmesi ile elde edilen ve dünya’da sudan sonra en fazla tüketilen bir gıda ve içecek maddesidir. Dünya üzerinde çay bitkisi, Kuzey yarım kürede yaklaşık 42 enlem derecesinden, Güney yarım kürede 27 enlem derecesine kadar olan kuşak üzerinde yetiştirilmektedir. Çin ve Hindistan çay bitkisinin yaygın olarak yetiştirildiği ve çay üretiminin yoğun olarak yapıldığı ülkelerdir. Dünya üretiminde 6. sırada yer alan ülkemizin geleneksel ihraç ürünlerinden biri olan çay, Doğu Karadeniz Bölgesi bitkisel üretiminde önemli bir yere sahiptir. Türkiye’de çay sektörü diğer üretici ülkelerle karşılaştırıldığında nispeten yeni bir faaliyet görünümünde olmasına rağmen kısa süre içerisinde büyük gelişme göstermiştir. Ülkemizde çay üretimi 1924 yılında başlamış, ilk yaş çay yaprağı işleme fabrikası 1947 yılında Rize’de kurulmuştur. 1950’li yıllarda kuru çay üretimi 25.000 tonun altında gerçekleşirken, yıllar içerisinde artarak 2013 yılında 225 bin tona, 2014 yılında ise 245 bin tona yükselmiştir. Çay, öz kaynakların değerlendirilmesinde, istihdam yaratmada, diğer sanayi dallarına hammadde temin etmede ve yüksek katma değeriyle Doğu Karadeniz Bölge halkının ve çiftçilerin hayatlarını sosyal, ekonomik ve çevresel boyutta önemli derecede etkileyen önemli bir üründür. Bu makalede dünya ve ülkemizdeki çay üretimindeki değişimler ele alınmış, kaliteli üretim ve ihracat potansiyelinin artırılması için modern yaklaşımlar ortaya konulmuştur.

Anahtar kelimeler: Çay, üretim, ihracat, kalite, verim

Changes and Modern Approaches in Tea Production

Abstract

Tea, (*Camellia sinensis* L.) O. Kuntze, is an drink and food material obtained after the processing of its fresh leaves with different methods, and it is highestly consumed after water all over the world. The tea plant is grown at the 42° N and 27° S latitude zone in the world. China and India are countries where tea plants are grown commonly and tea production is intensive. Turkey is ranked 6th in the world tea production, and tea, a traditional export product in Turkey, has an important role in crop production in the Eastern Black Sea Region. Compared to other tea producing countries; the tea sector is relatively new activity view in Turkey, but it has been great progress in a short period of time. Tea production began in 1924 in our country, and the first tea leaf processing plant was established in 1947 in Rize. While, dry tea production was below 25.000 tons in 1950, it increased to 225.000 tons in 2013, and also 245.000 tons in 2014. The tea plant is an important product significantly effecting the life of farmers and people of the Black Sea Region on social, economic environmental level regarding the evaluation of equity capital, in creating employment, providing raw material for other industrial branches and its high accretion value. In this article, the changes in our country and world tea production and the modern approaches to improving the production quality and export potential of tea was explained.

Keywords: Tea, production, export, quality, yield

Giriş

Çay, (*Camellia sinensis* L.) O. Kuntze bitkisinin taze sürgünlerinin değişik yöntemlerle işlenmesi ile elde edilen ve dünya’da sudan sonra en fazla tüketilen bir gıda ve içecek maddesidir.

Dünya üzerinde çay bitkisi, Kuzey yarım kürede yaklaşık 42 enlem derecesinden, Güney yarım kürede 27 enlem derecesine kadar olan kuşak üzerinde yetiştirilmektedir. Yağışın bol ve iklimin sıcak olduğu bölgelerde yetiştirilmesine rağmen dünyada çay üretiminin ekonomik olarak yapıldığı yerler sınırlıdır. Çin, Hindistan, Kenya, Sri Lanka, Türkiye, Vietnam, İran,

Endonezya çay bitkisinin yaygın olarak yetiştirildiği ve çay üretiminin yoğun olarak yapıldığı ülkelerdir. Bu ülkeler ile birlikte dünyada 40’a yakın ülkede çay üretimi yapılmaktadır.

Ülkemizin geleneksel ihraç ürünlerinden biri olan çay, Doğu Karadeniz Bölgesi bitkisel üretiminde önemli bir yere sahiptir. Gürcistan Cumhuriyeti sınırından, Trabzon’un Araklı-Karadere sınırına kadar olan Karadeniz kıyı şeridi ve yer yer 30 km içilere kadar giren ve yaklaşık 1000 m yüksekliklere kadar uzanan yamaçlar, çay yetiştiriciliği için en elverişli bölge olması nedeniyle birinci sınıf çay bölgesi

olarak tanımlanmaktadır. Araklı Karadere'den başlayarak Ordu'nun Fatsa ilçesine kadar uzanan bölge ise ikinci sınıf çay bölgesi olarak tanımlanmaktadır.

Türkiye'de hikayesi Zihni Derin ile birlikte başlayan çayın ÇAYKUR ile devam eden tek kişilik birlikteliği, 1985 yılında çıkarılan kanunla özel sektöre de açılmasıyla değişik bir boyut kazanmıştır. Günümüzde, 800 bin dekarıya yakın bir alanda, 210 bin civarında üretici çay tarımı ile uğraşmakta, yıllık 1 milyon ton civarında yaş çay üretmektedir. ÇAYKUR ve özel sektöre ait irili-ufaklı 250'yi aşkın fabrika ve tesiste 200 ila 250 bin ton civarında elde edilen siyah kuru çay ile sektör 2 milyar dolarlık bir işlem hacmine sahip bulunmaktadır (Anonim, 2013; Tüik 2014).

Çay, öz kaynakların değerlendirilmesinde, istihdam yaratmada, diğer sanayi dallarına hammadde temin etmede ve yüksek katma değeriyle Doğu Karadeniz Bölge halkının ve çiftçilerin hayatlarını sosyal, ekonomik ve çevresel boyutta önemli derecede etkileyen önemli bir üründür (Dumanoğlu ve ark., 2015). Bu nedenle, 76 milyonun yudumladığı çay konusunda bütün ilgililer, istatistik verilerden başlayan yapısal ve ekonomik konuları içeren çok yönlü ve kararlı politikalar üretmek görevini üstlenmelidir. Bu konuda; üniversiteler, ilgili kurum ve kuruluşlar, birlikler, sanayiciler, tüccarlar, üreticiler ve konuyla ilgilenen tüm kesimlerin işbirliği içerisinde olması, konu ile ilgili temel politikalar oluşturulması aşamasında önemli katkılar sağlayacaktır.

Dünya ve Türkiye'de Çay Üretim ve İhracat Durumu

Dünyada önemli çay üreten ülkeler Çin, Hindistan, Kenya, Sri Lanka, Vietnam ve Türkiye'dir. Dünya çay üretiminin dörtte üçü bu ülkelerden sağlanmaktadır (Çizelge 1).

Dünyada çay tarımı ve üretimi tropik ve subtropik iklim kuşaklarında yer alan genellikle az gelişmiş ülke statüsündeki yaklaşık 40 ülkede gerçekleştirilmektedir. Dünya çay alanlarının %86'sı Asya kıtasında %10'u ise Afrika kıtasında yer almakta iken, son yıllarda Asya kıtasında azalış, Afrika kıtasında ise artış göze çarpmaktadır. Dünyada en büyük çay alanlarına sahip olan Çin ve Hindistan'ın çay alanlarında son on yılda sırasıyla %6,2 ve %4 oranlarında artış izlenirken, bu oran Kenya'da %30'a kadar çıkmıştır.

Dünya'nın en genç çay üreticisi olan ülkemizde yıllar itibarıyla çay tarımında ve çay sanayinde önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Dünya'da üretilen en kaliteli çaylar arasında yerini alan Türk çayı ülke ekonomisi için stratejik ürün konumuna gelmiştir.

Türkiye'de başta Rize olmak üzere Trabzon, Artvin, Giresun ve Ordu illerinde çay yetiştiriciliği yapılmaktadır (Çizelge 2). Ülkemizde çay tarımı, küçük aile işletmeciliği şeklinde yapılmakta olup üreticilerin %80,0'i 5 dekar ve 5 dekarın altında çay bahçelerine sahiptir. Bu üreticilerin sahip olduğu alan toplam çay alanının %56'sını oluşturmaktadır (Sevinç, 2010). Çay üretim alanının en yoğun olduğu bölge ortalama %65,2 oran ile Rize'dir. Bunu %20,7 ile Trabzon ili takip etmektedir. Artvin, Giresun ve Ordu illerinin bu oran içerisindeki payı ise yaklaşık %15'dir. Kuru çay üretimi bakımından da en önemli paya sahip olan Rize'yi, sırasıyla Trabzon, Artvin, Giresun ve Ordu illeri takip etmektedir.

Ülkemizde çay yetiştiriciliğinde Rize ve çevresinin uygun olduğu ilk kez 1917 yılında belirlenmiş ve 1924 yılında çıkarılan bir kanunla çay üretimi başlamıştır. Aynı yıl Çay Araştırma Enstitüsü kurularak ülkemizde çaycılığın geliştirilmesi yönünde faaliyete geçmesiyle birlikte çay üretimi ülkemizde ticari açıdan önem kazanmaya başlamıştır. 1947 yılında ilk yaş çay yaprağı işleme fabrikası Rize'de kurulmuştur. 1971 yılında bir kamu iktisadi teşebbüsü olan Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü kurulmuş olup, 1984 yılında çay sektöründe özel sektörün de tedarik, işleme ve pazarlama faaliyetlerinde bulunması serbest bırakılmıştır. Türkiye'de çay sektörü diğer üretici ülkelerle karşılaştırıldığında nispeten yeni bir faaliyet görünümünde olmasına rağmen kısa süre içerisinde büyük gelişme göstermiştir. 1950'li yıllarda kuru çay üretimi 25.000 tonun altında gerçekleşirken son dönemlerde bazı yıllar 200 bin tona yaklaşmış, 2013 yılında ise 225 bin ton olarak gerçekleşmiştir (Anonim, 2012, 2013; Sevinç, 2010; Saklı 2008).

Türkiye'de üretilen çayın tamamına yakını yurtiçi piyasada tüketilmekte, ihracat olanakları ise gerek kalite farklığı gerekse maliyetlerin yüksekliği nedeniyle düşük miktarda gerçekleştirilmektedir. Ancak çay ihracatımızda son yıllarda önemli artışlar olmuştur. Dünya'da en büyük çay üreticisi olan ülkelere bile küçümsenmeyecek oranlarda

ihracat yapılırken, en büyük çay ihraç ürünüümüze ise dökme siyah çay teşkil etmektedir (Anonim, 2004a, b; Anonim, 2013). Çay ihracatı yaptığımız ülkeler Almanya, Hollanda, İngiltere ve ABD'dir. Son yıllarda Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT), Irak ve Polonya gibi ülkelere de ihracat yapılmaktadır.

Yetiştirme Teknikleri Konusundaki Gelişmeler ve Önemli Çay Çeşitleri

Tropik ve subtropik iklim bitkisi olan çayın anavatanı Çin ve Hindistan olarak bilinmektedir (Anonim, 2004b). Türkiye'de ilk çay plantasyon sahaları 1924 yılından sonra Sovyet Rusya'dan getirilen tohumlarla kurulmuştur (Saklı, 2008). Daha sonraki yıllarda tohumdan yetiştirme hızla artmış ve günümüzde plantasyon alanları yaklaşık 800 bin dekara ulaşmıştır. Çay ülkemiz ve özellikle Doğu Karadeniz Bölgesi bitkisel üretiminde önemli bir yere sahiptir. Ancak; gübreleme, budama, hastalık ve zararlılarla mücadele gibi yetiştirme tekniklerine yönelik uygulamalardaki eksikliklerden dolayı birim alandan gereken verim alınamamaktadır. Ayrıca çay bahçelerinin yıllar geçtikçe yaşlanması ve verimden düşmesi de üretim problemlerinin başında gelmektedir. Bu yüzden çay bahçelerinin ıslahı ve verimliliğin artırılması önem kazanmaktadır.

Yaprığını dökmeyen çay bitkisi doğada kendi haline bıraktığında bir ağaç görünümü alarak, yaklaşık 100 yıl yaşar. Ürün vermeye 4 yaşından itibaren başlar ve 10- 15 yaşından sonra ekonomik verime ulaşır. Ekonomik ömrü ise 50-60 yıldır (Anonim, 2004b). Bu nedenle, Türkiye'de çaylıkların çoğunun gelecek yıllar içerisinde yenilenmesi zorunludur. Yeni bahçelerin verim ve kalite açısından üstün nitelikli klonlarla kurulması gerekmektedir (Turna, 1993).

Çay bitkisi morfolojik olarak; Çin çayı (*Camellia sinensis* var. *Sinensis*), Assam çayı (*Camellia sinensis* var. *Assamica*) ve Kambodia çayı (*Camellia sinensis* var. *Cembodienis*) olarak üçe ayrılır (Öksüz, 1987). Bugünkü çaylıklarımızın tamamı başlangıç yıllarında Eski Sovyetler Birliği'nden getirilmiş olan Çin çayı, Assam çayı varyetelerinin melez tohumları ile kurulmuş olan çaylıklardır. Çay bitkisinde tohumla çoğaltma, yabancı tozlanma nedeniyle, genotipte sürekli açılmaları neden olmuştur. Bunun sonucunda, ülkemizde aynı çay bahçesinde bile verim, kalite ve çevre koşullarına adaptasyon gibi özellikler

bakımından genetik varyasyon gösteren çay ocakları oluşmuştur. Bu nedenle ülkemiz çay plantasyonlarında yukarıda belirtilen her tipin melez örneklerine rastlamak mümkündür (Zihnioğlu, 1960; Kinez, 1966; Harler, 1964; Çelebioğlu, 1971; Yılmaz, 1982; Anonim, 1984; Gerçek, 1984; Öksüz, 1987a,b).

Dünyada önemli çay üreticisi ülkelerden Çin, Japonya, Hindistan ve Kenya'da büyük miktarlardaki çay genetik kaynağı toplanmakta ve koruma altına alınmaktadır (Yazıcı, 2013). Çin Ulusal Çay Germplazm Depolarında (CNGTR) yaklaşık olarak 2665 çay genetik kaynağı koruma altına alınmıştır (Chen ve ark., 2007). Türkiye genetik özellikleri ile çok farklı özelliklere sahip, üstün kaliteli çaylara potansiyel olarak sahip bir ülkedir. Ancak bu alanda yapılmış çalışmalar çok azdır. 1970'li yıllarda ÇAYKUR tarafından yapılan çalışmalarda bazı üstün nitelikli çay klonları tespit edilmiş ve muhafaza edilmektedir. Ancak bu çalışma dışında seleksiyon ve ıslah konusunda herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Bu bakımdan dünya markası olma yolunda iddiaları bulunan, çaylıklarının ekonomik ömrü tamamlanmaya başlayan Türkiye, bu faaliyetlere bir an önce başlamalıdır (Özdemir, 2012).

Çayda Kaliteli Üretim ve İhracat Potansiyelinin Arttırılması İçin Modern Yaklaşımlar

Çay bahçelerinin %40-50'sinin 50 yaşın üzerinde ekonomik verim yaşını tamamlamış olması kaliteli yaş yaprak üretimini engellemektedir. Ekonomik ömrünü yitirmiş yaşlı çay ocaklarının, ekolojik şartlara uygun, yüksek verim ve kaliteli kolanlarla yenilenmesi gerekmektedir (Dumanoglu ve ark., 2015).

Çay tarım alanlarının teknik olarak haritası çıkarılmalıdır. Bu uygulama neticesinde, çay bahçelerinin tüm morfolojik ve teknik özelliklerini belirlemek mümkün olacak, farklı projelerin hayata geçirilmesi ve üretim planı hazırlama aşamalarında bu haritalardan yararlanmak mümkün olabilecektir.

Birim alandan alınan verim ve kalitenin arttırılmasına yönelik budama, gübreleme ve hastalık ve zararlılarla mücadele gibi kültürel faaliyetlerin usulüne uygun ve zamanında yapılabilmesi için çay üreticileri yetiştirme teknikleri konusunda bilgilendirilmelidir.

Çay alanlarında özellikle bilinçsizce yapılan gübrelemeler ürün kalitesinin

azalmasına ve toprak yapısının bozulmasına neden olmaktadır. Çay plantasyonlarında, gerek toprak, gerekse yaprak analizleri yapılarak, bu sonuçlar doğrultusunda gübreleme programları oluşturulmalıdır. Çay topraklarında mikro besin elementi analizleri de yapılarak, gübreleme programına bu besin elementleri de dahil edilmelidir.

Organik çay üretimi teşvik edilmeli, bu konudaki araştırmalar artırılmalı, daha geniş alanlarda, bilinçli bir şekilde yapılması sağlanmalıdır. Mevcut üretimin bir bölümünün organik çaya dönüştürülebilme olanakları oldukça fazladır. Bu durum değerlendirilmeli ve proje bazında çalışmalara başlanmalıdır.

Siyah çay üretimi sırasında çöp, lif ve toz şeklinde fazla miktarda çay atığı elde edilmektedir. Gerek bu atıklar gerekse budama atıkları kompostlaştırılarak, çay alanlarında organik madde olarak kullanılması teşvik edilmelidir.

Ülkemizde çay tarımında önemli sorunlardan biri de yaş çay yaprağı kalitesi ile ilgili olup, özellikle hasat aşamasında toplama tekniğe uygun makas kullanılması sağlanmalıdır.

Arz ve talep dengesizliğinde ortaya çıkan ürün fazlası nedeniyle büyüyen stok hacimleri, dış pazar olanakları ile azaltılmaya çalışılmaktadır. Yetiştiriciliğinde kimyasal ilaç, fabrikasyon aşamasında katkı maddesi kullanılmadan üretilen Türk çayı dünya pazarlarına tanıtılmalı ve dünya pazarlarında ihracat olanakları araştırılmalıdır. Ürünün pazara sunum olanakları geliştirilerek ürün çeşitlemesi, reklam-tanıtım ve tüketimi artırmaya yönelik çalışmalara ağırlık verilmelidir. Uluslararası çay pazarları hakkında doğru bilgiye sahip olunmalı ve teknolojik gelişmeleri yakından izlenmelidir.

Türkiye'nin çay ihracatının artırılmasında, öncelikle kaliteyi artırıcı ve maliyeti düşürmeye yönelik önlemlerin alınması ve uygulamaya konulması gerekmektedir. Çay ihracatında hala istenilen seviyelere ulaşılamamasına rağmen, son yıllarda standartlara uygun yaş çay alımı ve kuru çay üretiminin yapılması, AR-GE çalışmalarına önem verilmesi ve maliyet düşürücü çalışmalara yönelinmesi ile nispi bir artış sağlanmıştır.

Böylece, çaylık alanların yenilenmesi, organik çay tarımının yaygınlaştırılması, çay atıklarının organik gübre olarak değerlendirilmesi, çay klonlarının çelikle

çoğaltılması, yaprak ve toprak analizlerinin yaygınlaştırılması, siyah çayın işleme kalitesinin yükseltilmesi, yeşil çayda çeşitliliğin artırılması ve çayın aynı zamanda sıhhi bir ürün olarak piyasaya sürülmesi gibi önemli çalışmalar yapılabilecektir.

Kaynaklar

- Anonim, 2013. Çay Sektörü Raporu. Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü, Rize.
- Anonim, 2012. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Bit. Üretim Gn. Md., 2012 yılı raporu.
- Anonim, 2004a. İstanbul Ticaret Odası Çay Sektör Profil Araştırması.
- Anonim, 2004b. Türkiye Ziraat Odaları Birliği Çay Raporu.
- Anonim, 1984. Çay Enstitüsü Başkanlığı Faaliyet Raporu, Rize.
- Chen L., Zhou, Z., Yang, Y., 2007. Genetic improvement and breeding of tea plant (*Camellia Sinensis*) in China. Euphytica, 154:239-248.
- Çelebioğlu, G., 1971. Değişik taçlandırma metotlarının çayda gelişme ve verime olan etkileri üzerine bir araştırma. Doktora tezi. Ank. Üniv. Zir. Fak. Bahçe Bit. Böl. Ankara.
- Dumanoglu, H., Yeşiloğlu, T., Erdoğan, V., Serçe, S., Demirsoy, H., Akçay, E., Yazıcı, K., Ernim, C., Karabat, S., Özipek, Ö., 2015. Meyve üretiminde değişimler ve yeni arayışlar. Türkiye Ziraat Müh. VIII. Tek. Kong. Ankara.
- Fao, 2013. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü, Dünya Bitkisel Üretim İstatistikleri.
- Gerçek, Z., 1984. Türkiye'de yetiştirilen (*Camellia Sinensis* (L.) Kuntze)'in morfolojik özellikleri ve farklı yetiştirme koşullarının bu özellikler üzerine etkisi. Doktora Tezi. Karadeniz Üniv. Orman Fak. Yayınları. Karadeniz Üniv. Basımevi, 1984, Trabzon.
- Harler, C.R., 1964. The culture and marketing of tea. Oxford University Press, London, England.
- Kinez, M., 1966. Çay Ziraatı. Dizerkonca matbaası, İstanbul.
- Öksüz, M., 1987a. Çaya Gönül Verenler, ÇAYKUR Dergisi, Sayı:8, Rize.
- Öksüz, M., 1987b. Ülkemizdeki klon çayların verimi ve mamul çay kalite özelliklerinin tespiti. Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü, ÇAYKUR Yayını:8.
- Özdemir, F., 2012. Bir Bardak Çayın Gizledikleri.
- Saklı, A.R., 2008. Türk çayının dünü ve bugünü. Çayın bölge tarihindeki ve ÇAYKUR'un üreticiye devri için bir model çalışması. Kaknüs Yayınları.

- Sevinç, B.A., 2010. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta.
- Turna, T., 1993. Türkiye’de seleksiyonla bulunan üç çay klonunun (Fener-3, Muradiye-10, Derapazarı-7) doku kültürü yöntemi ile çoğaltılması olanakları. Doktora Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Orman Mühendisliği Anabilimdalı, Orman Mühendisliği Programı., Trabzon.
- Tüik, 2014. Türkiye İstatistik Kurumu, Bitkisel Üretim İstatistikleri, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/>.
- Yazıcı, K., Akbulut, M., Seyis, F., 2013. Tea (Camellia sinensis L. O. Kuntze) genetic resources at the eastern black sea region. International Plant Breeding Congress. 10-14 November, Antalya, Turkey.
- Yılmaz, H., 1982. Doğu Karadeniz çayının kimyasal bileşimi. Doktora Tezi. Ankara Üniv. Fen Fak. Ankara
- Zihnioğlu, A., 1960. Çay ve İklimi. Tekel Genel Müdürlüğü Yayınları, Tekel Matbaası No. A-172, Ankara.

Çizelge 1. Çay üretiminde önemli ülkelerin üretim alanı, miktarı ve verim değerleri (Fao, 2013)

Ülkeler	Üretim Alanı (da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)
Çin	17.635.000	1.939.457	109.98
Hindistan	5.639.800	1.208.780	214.33
Kenya	1.986.000	432.400	217.72
Sri Lanka	2.219.690	340.230	153.28
Viet Nam	1.216.490	214.300	176.16
Türkiye	764.260	212.400	277.92
İran	245.000	160.000	653.06
Endonezya	1.224.000	148.100	121.00
Arjantin	380.000	105.000	276.32
Japonya	454.000	84.800	186.78

Çizelge 2. Ülkemizde çay üretimi yapılan iller; çay üretim alanı ve miktarı (Tüik 2014, Anonim 2013)

İller	Ruhsatlı Üretici Sayısı	Çay Alanı (da)	Yaş Çay Üretimi (ton)	Kuru Çay Üretimi (ton)
Rize	129.042	498.283	918.611	160.151
Trabzon	49.497	156.181	209.916	40.100
Artvin	19.723	85.779	106.787	20.042
Giresun	9.354	20.222	24.611	5.046
Ordu	44	50	75	-
TOPLAM	207.660	760.515	1.260.000	225.339

Çizelge 3. Ülkemizde yıllara göre çay üretim ve ihracat miktarı (Tüik 2014)

Yıl	Üretim Miktarı(ton)	İhracat Miktarı(ton)
2002	791.700	16.939
2003	869.000	24.224
2004	1.105.000	26.949
2005	1.192.004	27.838
2006	1.121.206	16.263
2007	1.145.321	11.507
2008	1.100.257	12.019
2009	1.103.340	10.426
2010	1.305.566	9.405
2011	1.231.141	9.327
2012	1.250.000	9.001
2013	1.180.000	16.937
2014	1.260.000	19.836